

ترانه‌های شورایکینرخرز

مجموعه ترانه‌های قدیمی مازندران و گیلان

مهران حبیبی نژاد

ترانه‌های شورانگیز خزر

«مجموعه سترانه‌های قدیمی مازندران و گیلان»

تظلم و گردآوری چندتوانه قدیمی از: لطف الله مبشری.
همراه با تحریر نثرانه هاز موسی خان معروفی
و مهدی خالیدی و مقدمه‌ای از استاد روح الله خالقی

بژوهش و نگارش: مهراڻ حبيبي نژاد

چاپ، صحافی و لیتوگرافی: روزنامہ جوان

چاپ لوا: ۱۳۹۸

ما.ن: ۱۲۵۰ نسخه

9VA-622-96172-1-1

طراح جلد: محمد مہرابی

منه عيشه، لطف الله

عنوان و نام پدیدآور: **شورانگیز خزر: مجموعه ترانه‌های قدیمی مازندران و**

گیلان - دگر دآوا - ترانه قدیمی از: لطف الله مشیری؛ همراه با تحریر نت ترانه ها

از موسی خان معروف مهدی: مقدمه‌ای از روح‌الله خالقی؛ پژوهش و نگارش مهران

حبیبی نژاد: ابر، استان و سران اقامت کجاوه سخنا

مشخصات نشر | تهران: انتشارات گنج، اسخن، ۱۳۹۸.

مشخصات ظاهری | ۲ ص: ۱۰۰

شایک | ۱-۱-۹۶۱۷۳-۲

وضعیت فروش استنوبیس | فیفا

عنوان: دیگر | مجموعہ: تہذیب

موضوع | شهر و ماه | قمری | ۱۴ - - | شمسی |

20th century - Translations into Persian

Mazandarani poem - 20th century - Translations into Persian موضوع

موضوع | شعر فارسی - قرن ۱۲ - ترجمه شد. از مازندرانی

Persian poetry -- 10th century -- Translations from Mazandarani موضوع

موضوع | شعر گیلکی -- قرن ۱۴ -- ترجمه شده به فارسی

laki - 20th century -- Translations into Persian موضوع

موضوع | شعر فارسی -- قرن ۱۴ -- ترجمه شده از گیلکی

20th century -- Translations from Gilaki | موضوع

موضوع | ترائه‌های ایرانی -- مازندران

Songs, Iranian – Mazandaran | موضوع

موضوع | ترانه‌های ایرانی -- گیلان

Songs, Iranian -- Gilan | موضوع

شناسه افزوده | معروفه، موسسه، ۱۲۶۸ - ۱۳۴۴، آهنگساز

شناسه افزوده: خالد، محمد، ۱۲۹۸-۱۳۶۹، آهنگار

شفا المازندرانی	خاندانی، مهدی: ۱۲۵۹ - ۱۳۱۶: انتشار
شفا المازندرانی	خالق، روح‌الله: ۱۲۸۸ - ۱۳۴۴، مقدمه نویسنده

حاشی: روح الله، ص ۱۱۸-۱۱۹

تسناسه افزوده | حبیبی نژاد، مهران، ۱۳۹۸

شناسه افزوده | انتشارات کجاو
شماره ۱۳۴۹ |

PIR ۲۶۹ | رده بندی گنگره

ده بندی دیوپی | ۸۹۹/۴۱

نشانی: تهران، خیابان حافظ، خیابان دهم، پلاک ۲۲

صندوق یسیتی: ۱۵۸۱۵-۱۱۴۴

تلفن: ۶۱۹۴۲ سامانه پیامک: ۳۰۰۰۵۳۱۹

تلفن مرکز بخش: (پنج خط) ۶۶۴۶۰۹۹۳ فکس: ۶۶۴۶۹۹۵۱

نقل و چاپ نوشته‌ها منوط به اجازه رسمی از ناشر است.

فهرست

۱۱	پیش‌گفتا
۱۵	مقدمه مؤلف
۲۳	مقدمه روح‌الله خالقی
۳۳	یادآوری
۳۵	فصل اول: ترانه‌های قدیمی مازندران
۳۷	ترگس غله پانی
۳۹	مریم بانو
۴۱	ورساقی
۴۲	لالایی
۴۴	زیباجان
۴۵	نامزه جان
۴۷	لیلامه
۴۹	ثریا
۵۰	کیجا من تبه پلاره
۵۲	زهرا جان
۵۴	آی زهرا زهرا
۵۵	نوای غروسی
۵۷	ربابه جان
۵۹	زیبده

۶۱.....	خدا ترده تیره میجا
۶۳.....	کموتر
۶۵.....	سفید مرغمه
۶۷.....	جون جون
۶۹.....	ماری
۷۱.....	مریم بانو
۷۳.....	جوی جونی
۷۵.....	تله‌های بخش مرکزی مازندران «همراه با زندگی و برگزیده آثار دو هنرمند فقید مازندران»
۷۷.....	احمد بخت ارشد
۷۹.....	کلام بزبیده تا های احمد بختیاری
۷۹.....	چپون سبجا
۸۱.....	صنیم بر
۸۳.....	یار بلاره
۸۴.....	دندون طلا
۸۶.....	لاره
۸۹.....	گل ابرو
۹۱.....	دیگر نمبه تی مَله
۹۳.....	جان یار
۹۶.....	طوبی جان
۹۸.....	لیلا خانم
۱۰۰.....	پری پیکر
۱۰۲.....	آرزو
۱۰۴.....	آی بانو
۱۰۶.....	آی ربابه جان
۱۰۸.....	کت کت شلوار
۱۰۹.....	مریم جان
۱۱۲.....	هو آلا

۱۱۴.....	یار یار
۱۱۶.....	ته مه دل قراری
۱۱۸.....	برو تا من و ته
۱۲۰.....	رعنا بابلی
۱۲۳.....	چکامه ها، منظومه ها و لحن های آوازی مازندران
۱۲۵.....	طالب آملی
۱۲۹.....	مشر حکامه اصلی
۱۳۱.....	چکامه دوم
۱۴۳.....	آتش امیری (امد بازواری)
۱۵۱.....	صنم بروح - ربیک
	کتولی
۱۵۹.....	کتولی و موسیقی علو آباد اول
۱۶۵.....	زندگی و کلام برگزیده آثار محمد بیوی
۱۶۷.....	محمد دنیوی
۱۶۹.....	کلام برگزیده ترانه های دنیوی
۱۶۹.....	گل نساء
۱۷۲.....	انتظار (تلا ونگ بزو)
۱۷۶.....	غروب آتش گرفته (فارسی)
۱۷۷.....	عهد و پیمان - قهر دل - (فارسی)
۱۷۸.....	شوپه
۱۸۲.....	لاله
۱۸۵.....	بهاره
۱۸۷.....	فصل دوم: موسیقی گیلان
۱۸۹.....	منظومه ها، نغمه ها و لحن های آوازی و مقامی و سازی گیلان
۱۹۱.....	منظومه های گیلی
۱۹۷.....	نغمات گیلی

۲۰۰	آوازه‌های آیینی - مذهبی
۲۰۶	نغمات آوازی
۲۰۹	نغمات سازسرنه
۲۱۱	نغمات لَیه‌وا (نی جویانی)
۲۱۳	موسیقی تالش (منظومه‌ها، ترانه‌ها و نغمه‌ها)
۲۱۴	منظومه‌های تالشی
۲۱۷	انواع موسیقی تالشی
۲۲۱	کرم و نَت ترانه‌های قدیمی گیلکی و تالشی
۲۲۳	مقد
۲۲۵	ضیح
۲۲۷	یادآوری
۲۲۸	کریشیم
۲۳۰	زیور
۲۳۱	ای امان
۲۳۳	هی یار هی یار
۲۳۵	لاکو
۲۳۷	لیلابانو
۲۳۹	دمویرنازنین
۲۴۱	پاج لیلی
۲۴۳	کیلالی
۲۴۵	شوخ و شنگه
۲۴۷	للی
۲۴۹	شترزنگ
۲۵۱	نوروزخوانی
۲۵۲	شرفشاهی
۲۵۶	زرانگیز

۲۵۸	گوسفند دوخوان (گوسن دوخوان)
۲۶۱	برگزیده ترانه های محلی گیلان همراه با معرفی چهار خواننده پراوازه گیلان و کلام برگزیده آثارشان
۲۶۳	فریدون پوررضا
۲۶۵	می گیلان
۲۶۸	حیرون حیرونی
۲۷۱	مشته میرزا
۲۷۳	آمان : ام بوشم رشت
۲۷۵	اُری زان
۲۷۹	مبارزه
۲۸۲	ترانه تی تی (خوفه)
۲۸۳	ترانه «گل پامچار»
۲۸۷	ناصر مسعودی
۲۸۹	میرزا کوچک خانای
۲۹۱	خواستگار
۲۹۳	نم نم باران
۲۹۵	دریا کنار
۲۹۷	بنفشه گل
۲۹۹	الا تی تی
۳۰۲	محمد عذرخواه فومنی
۳۰۳	مسافر
۳۰۵	گل پری
۳۰۷	زیارت
۳۰۹	مهندس احمد عاشورپور
۳۱۱	برخی از آثار عاشورپور
۳۱۳	پاچ لیلی
۳۱۵	والس نوروزی

۳۱۷ آفتاب خیزانه

۳۱۹ اوهوی مار

۳۲۱ جینگه جینگه جان

۳۲۵ هنرمندان این مجموعه در قاب تصویر

www.ketab.ir

پیش‌گفتار

موسیقی بهی ه منطقه تصویرگر فرهنگ، آداب و رسوم، باورها، روحیات و هویت مردم آن سامان است. هر قطعه، ملودی که نواخته یا خوانده می‌شود، گوشه‌ای از زندگی ساده آن‌ها را به تصویر می‌کشد. با موسیقی منطقه‌ای می‌توان تا حدودی از لحاظ جامعه‌شناسی روند زندگی و روحیات مردم آن منطقه را بررسی کرد. هر قطعه یا ملودی موسیقی محلی ممکن است بیانگر باور و اعتقادی دایمانی، حماسه یا منظومه‌ای عاشقانه و حتی در وصف حال شخصی یا در ثای کسی باشد که در شرایط مختلف اقلیمی هر منطقه، نوع ملودی و طرز خواندن و بیان آن متفاوت است. برای مثال، سبک مناطق کویری و مناطق جنگلی و سرسبز از لحاظ مایگی و لحن و ریتم تفاوت‌های اساسی دارد. هر قطعه و ملودی بر اساس موضوعی خاص خلق شده است که بازخوانی هریک از آن‌ها تداعی باور و اعتقادی در ذهن مردم است. ملودی‌های محلی مانند یک موجود جاندار هستند و به‌طور ارگانیک با تمام وقایع مهم زندگی روستا وابستگی تام دارد و هر نوع آن به یکی از جلوه‌های زندگی روستا پیوسته است. بدون تردید این ترانه‌ها قدمت چندین ساله دارند، گرچه شاید تعدادی از این آهنگ‌ها منسوخ شده‌اند یا کاربرد کمتری دارند، اما دستیابی به آن‌ها بسیار با اهمیت است؛ چراکه این آثار قدیمی حلقه ارتباطی با ملودی‌های محلی معاصر است و دیگر اینکه، بشیخون را روایت می‌کند. در مجموعه حاضر سعی شده است تا قطعات فراموش شده محلی و آثار یادآوری شود. برخی از ترانه‌ها مربوط می‌شود به شرقی‌ترین نقاط مازندران یعنی گرگان و علی‌آباد کتول و... تا سال‌های نه چندان دور به لحاظ جغرافیایی محدوده مازندران محسوب می‌شده است (تا جنگل گلستان، که مرز استان خراسان و مازندران بوده است و اکنون به نام استان گلستان از مازندران جدا شده است) اما گویش اغلب مردم آن سامان مازندرانی است - غیر

از مهاجرین اقوام دیگر در آن سرزمین - مردم بومی آن با نغمه‌های این مجموعه انس و الفتی دیرینه دارند. گرچه به مرور زمان برخی از این ترانه‌ها منسوخ شده و یا کاربرد کمتری پیدا کرده است، اما حفظ این آثار که ریشه تاریخی داشته و فرهنگ بومی ما را در بر دارد، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. در فصل نخست کتاب پس از مقدمه و معرفی نغمه‌های آوازی و مقامی مازندران و همچنین متن ترانه‌های قدیمی، بخشی هم اختصاص داده شد به زندگی و عشق شاعر بلند آوازه مازندران، طالب آملی و چگونگی خلق و پیدایش نغمه‌های ارزشمند «طال»، «امیری»، «کتولی»، «صنم‌پر» و «حیدربیک»، «نچما و رعنا» و «نوروزخوانی»؛ هم‌بین درنگی دارد به زندگی و آثار - دو هنرمند فقید مازندران، محمد دنیوی و احمد بعیناری، به خاطر آثار به یاد ماندنی‌شان، که مردم مازندران با صدای گرم و صمیمی آن‌ها خاطره‌ها دارند.

از سمت غرب مازندران که به گیلان وصل می‌شویم موسیقی آن منطقه نیز تحت تأثیر قرار می‌گیرد. تفاوت این دو منطقه در گویش و بیان نوع سیلاب‌ها و هجاها است و از لحاظ شکل و محتوا بسیار با هم نزدیک‌اند؛ به همین خاطر فصل دوم کتاب هم به موسیقی گیلان اختصاص داده شد؛ همراه با بررسی موسیقی این سرزمین و کلام تعدادی از ترانه‌های گیلکی و تالشی که برخی از این ترانه‌ها هم از استان گیلان هستند. است، تا موسیقی فاخر گیلان زمین هم کامل‌کننده این مجموعه باشد و در شرایطی مساری فرهنگ موسیقی دو استان هم جوار سواحل خزر را به اندازه بضاعت و وسع نگارنده نمایانده شود، آن‌ها نیز قطره‌ای از چشمه جوشان هنر گیل و دیلم را به جان نبوش کرده باشند. ثنّت تعدادی از این ترانه‌ها را که پیش از این از سوی موسیقی‌دانان خوش ذوق و معاصر کشورمان، استاد موسیقی و معروفی و تعدادی از آن توسط استاد مهدی خالدی نوشته شده بود، برای غنای کار، به این مجموعه آراسته گردیده و نگارنده تلاش کرده با بازشنوایی بسیاری از ترانه‌های قدیمی، کلام این ترانه‌ها را در این مجموعه بگنجاند تا به گونه‌ای به مهردوستانان موسیقی فولکلور پاسخ داده باشد. درواقع این کتاب شامل ۳۵ ترانه از دفتر اول «ترانه‌های سواحل دریای مازندران» (۱۳۲۳)، انتشارات اداره موسیقی و «آهنگ‌های محلی گیلان» (۱۳۳۸)، انتشارات صداخانه ملی ایران) با گردآوری لطف‌الله مبشری که با ثنّت ترانه‌ها مشخص شده و بخش مفصل کتاب توسط نگارنده با پژوهش و تحقیق و بازشنوایی بسیاری از ترانه‌های محلی همراه با توضیحات و حواشی تدوین

و تنظیم گردیده است، تا تلاشی باشد برای به ثمر رسیدن نظریه نیکوی علی نقی خان وزیری که معتقد بود: «جمع‌آوری این آهنگ‌ها خدمتی باشد به تاریخ روحیات زبان و موسیقی و روشنگری پیشرفت تمدن و ارتباط ملل مختلف.»

امید است این مجموعه اقبال نظر داشته باشد و هندوستان عزیز کاستی‌های آن را از قلم نگارنده به دیده اغماض بنگرند.

مهران حبیبی‌نژاد

تابستان ۱۳۹۷